

Uništavanje knjižnica u Lici za vrijeme Domovinskog rata

Prša, Daniela

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:044964>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti
Sveučilišni preddiplomski studij informacijske znanosti

Daniela Prša

**Uništavanje knjižnica u Lici za vrijeme
Domovinskog rata**

Završni rad

Zadar, 2019.

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti
Sveučilišni preddiplomski studij informacijske znanosti

Uništavanje knjižnica u Lici za vrijeme domovinskog rata

Završni rad

Student/ica:

Daniela Prša

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Marijana Tomić

Zadar, 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Daniela Prša**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Uništavanje knjižnica u Lici za vrijeme Domovinskog rata** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 25. rujan 2019.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Gradska knjižnica i čitaonica Gospić	4
3. Knjižnica OŠ dr. Jure Turića Gospić.....	7
4. Otočac.....	9
4.1. Gradska knjižnica	9
4.2. Knjižnica OŠ Otočac	10
4.3. Knjižnica Srednjoškolskog centra Otočac.....	11
4.4. Knjižnica OŠ Otočac (PŠ Kompolje).....	12
5. Lički Osik.....	13
5.1. Knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ Teslingrad.....	13
5.2. Knjižnica Srednjoškolskog centra „Nikola Tesla“ Teslingrad	14
5.3. Knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Mušaluk).....	16
5.4. Knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Široka Kula).....	17
6. Knjižnica OŠ Perušić.....	18
7. Istraživanje o uništavanju knjižnica u Lici za vrijeme Domovinskog rata.....	19
7.1. Rezultati istraživanja	19
7.2. Analiza uništavanja knjižnica u Lici za vrijeme Domovinskog rata	20
7. Zaključak	21
9. Popis literature.....	23

Popis slika

Slika 1. Pojednostavljena mapa uništenih ili oštećenih hrvatskih knjižnica.....	3
Slika 2. Gradska knjižnica Gospić.....	6
Slika 3. OŠ dr. Jure Turića.....	8
Slika 4. Srednjoškolski centar „Nikola Tesla“	15

Sažetak

U radu se prikazao razmjer uništavanja gradskih knjižnica i čitaonica te školskih knjižnica na ličkom području u Domovinskom ratu. Prikazana je borba knjižničara, korisnika i vojske za spašavanje što većeg dijela knjižnog fonda, ali i obnova knjižnica nakon svakog napada. Cilj ovog rada je, analizirati, objasniti i prikazati razmjere uništavanja te posljedice tih aktivnosti na daljnji razvoj knjižnica u Gospiću i u okolici. Svrha rada je rasvijetliti razmjere ratnih uništavanja te prikazati važnost knjige za čovjeka na primjeru knjižničara i čitatelja u ratnim stradanjima. Metodologija u ovom radu je proučavanje knjiga, novinskih članaka i ljetopisa na temu uništavanja knjižnica i njihovih knjižnih fondova.

Ključne riječi: ratna uništavanja, Lika, Domovinski rat, knjižnice, obnova

1. Uvod

Važnost knjige tj. knjižnica za čovjeka davno je potvrđena. Nažalost, u ratovima se nisu uništavali samo ljudski životi nego i knjižnice i ostala kulturna baština određenog naroda. U radu će se opisivati uništavanje 11 knjižnica, od toga 2 gradske i 9 školskih knjižnica na području Like za vrijeme Domovinskog rata. Na popisu se nalaze Gradska knjižnica i čitaonica u Gospiću, Gradska knjižnica u Otočcu, knjižnica OŠ dr. Jure Turića Gospić, knjižnica OŠ Otočac, knjižnica Srednjoškolskog centra Otočac, knjižnica OŠ Otočac (PŠ Kompolje), knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ Teslingrad, knjižnica Srednjoškolskog centra „Nikola Tesla“ Teslingrad, knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Mušaluk), knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Široka Kula) te knjižnica OŠ Perušić. Navedene knjižnice su odabrane jer su smještene u školama odnosno mjestima na liniji razgraničenja između okupiranog i obrambenog teritorija za vrijeme Domovinskog rata. Nažalost, malo literature se odnosi na Domovinski rat u Lici odnosno na podatke o uništenosti škola, školskih i gradskih knjižnica. Pronađena literatura pisala se na lokalnoj razini obuhvaćajući jednu ili dvije ustanove. U radu su se objedinili pronađeni podatci o uništavanju knjižnica uz prikaz knjižničnih fondova tih knjižnica prije, tijekom i nakon Domovinskog rata. Od navedenih školskih knjižnica, 3 su bile na okupiranom području i potpuno uništene: knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ Teslingrad, knjižnica Srednjoškolskog centra „Nikola Tesla“ Teslingrad i knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Široka Kula). Od 6 preostalih školskih knjižnica na ličkom bojištu potpuno je uništena i neobnovljena knjižnica OŠ Otočac (PŠ Kompolje), djelomično je uništena i neobnovljena knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Mušaluk), te je djelomično uništena, ali obnovljena knjižnica OŠ Perušić. Gradska knjižnica i čitaonica u Gospiću i Gradska knjižnica u Otočcu su djelomično uništene i obnovljene. Cilj ovog rada je, uz pomoć novinskih članaka analizirati, objasniti i prikazati razmjere ratnih uništavanja i način na koji su te aktivnosti utjecale na razvoj knjižnica u Gospiću i u okolici. Svrha rada je rasvijetliti razmjere ratnih uništavanja te svratiti pozornost na ulogu i na važnost knjiga za čovjeka što su doba ratnih stradavanja svojim djelovanjem posvjedočili knjižničari i korisnici. Metodologija u ovom radu je proučavanje knjiga, novinskih članaka i ljetopisa na temu uništavanja knjižnica i njihovih knjižnih fondova. Rezultati proučavanja će se prikazati kroz rad i prikaz stanja knjižnica i knjižnih fondova prije i nakon Domovinskog rata.

U ratovima agresor ne okupira samo strani teritorij, nego nastoji uništiti naciju, njezinu kulturu, povijest i sjećanje. Agresor je i u Domovinskom ratu uništio crkve, škole, arhive,

kulturne i povijesne spomenike, knjižnice, sve što čini kulturu jednog naroda. Nemilosrdno su bile uništavane knjižnice, dok su knjižnični fondovi bili na sve načine uništavani. Međutim, usprkos stalnom uništavanju, knjižnice su bile ponovo izgrađivane. Čak i tijekom zračnih uzbuna i upozorenja knjižničari i čitatelji su zajedno pokušavali zaštititi oštećene zgrade, te spremati građu na sigurnije mjesto.¹

Domovinski rat je obrambeni rat za neovisnost i cjelovitost Hrvatske koji je vođen protiv pobunjenih Srba u Hrvatskoj, Jugoslavenske narodne armije (JNA), Srbije i Crne Gore. Domovinskom ratu prethodila je pobuna dijela srpskog stanovništva u Hrvatskoj, koja je izbila u kolovozu 1990. g. Provodila se tzv. „balvan revolucijom“ kojom su postavljali prepreke na prometnice i tako odvajali teritorij na kojem je živjelo srpsko stanovništvo od cjelokupnog teritorija Hrvatske. Druga opasnost za Hrvatsku, koja je upravo i dovela do tolikog razaranja hrvatskih gradova, su bile vojarne JNA smještene u centrima većih gradova poput Gospića, Otočca, Karlovca, Zadra, Osijeka... Iz njih su se vodili agresorski napadi na Slavoniju, Baranju, Kordun, Liku i Dalmaciju. Upravo njihovo zauzimanje od strane Hrvatske vojske spriječilo je da agresor uspije u svom naumu. Domovinski rat završio je oslobađajućom vojnom operacijom Oluja i mirnom reintegracijom hrvatskog Podunavlja.²

U prijeratnom razdoblju do samostalnosti Republike Hrvatske na području Like su postojale Gradska knjižnica i čitaonica Gospić (osnovana 1947. g.), Narodna knjižnica Otočac (osnovana 1873. g.), Gradska knjižnica Senj (osnovana 1835. g.), te osnovnoškolske, srednjoškolske knjižnice i knjižnica Pedagoške akademije u Gospiću. Od navedenih gradskih knjižnica dvije su pogođene ratom (Gospić i Otočac), a također i mnoge srednjoškolske i osnovnoškolske knjižnice. Nažalost, neke od njih nisu obnovljene.

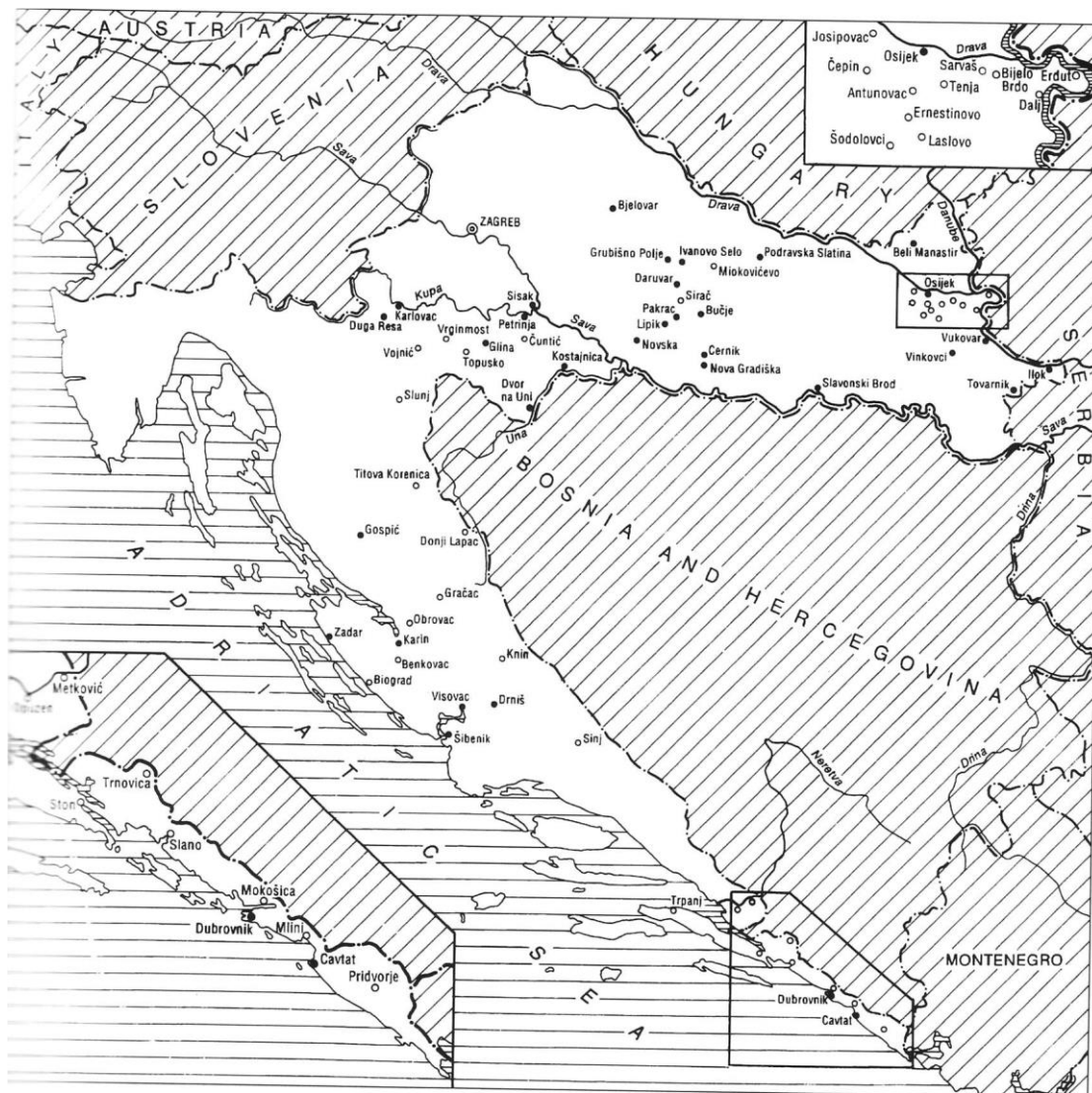
Navedeni prikaz prijeratnog i poslijeratnog stanja knjižnica u Lici predočava sliku knjižnica na svim područjima Hrvatske zahvaćenim Domovinskim ratom. Opis ratne štete, koju su pretrpjele knjižnice u Gospiću, Otočcu, Ličkom Osiku, odgovarao bi opisu ratnog uništavanja knjižnica u Zadru, Vukovaru, Osijeku, Dubrovniku i ostalim područjima zahvaćenim Domovinskim ratom.

---

¹ Aparac - Gazivoda, Tatjana. Wounded libraries in Croatia. Zagreb: Croatian Library Association, 1993.

² Hrvatska enciklopedija.

URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=15884> (2019-08-09)

Slika1. Pojednostavljena mapa uništenih ili oštećenih hrvatskih knjižnica

Karta prikazuje uništene ili oštećene knjižnice na području Hrvatske za vrijeme Domovinskog rata. Zapravo prikazuje područja bojišta (slavonsko, banovinsko, kordunsko, ličko i dalmatinsko) kao i okupirane dijelove teritorija Hrvatske. Iz karte je vidljivo da najteži agresorski napadi na najveće gradove od Slavonije do juga Dalmacije s ciljem zauzimanja tih gradova su doveli, osim razaranja gradova i stradanja stanovništva, do djelomičnog ili potpunog uništenja knjižnica.

2. Gradska knjižnica i čitaonica Gospić

Centar Gospića je osim poznatog šetališta i malih parkova poznat i po znamenitostima i kulturnim ustanovama. Jedna od tih ustanova je i prepoznatljiva zgrada u kojoj je bila smještena Gradska knjižnica i čitaonica uz Dom kulture i kino dvoranu. Nakon Domovinskog rata mijenja ime u Samostalna narodna knjižnica Gospić i premješta se na novu lokaciju uz Kulturno – informativni centar.

Knjižnica je počela s radom 1947. g., a službeno je osnovana 1953. g., imala je početni fond od 4000 svezaka.³ 1991. godine rad knjižnice prekida Domovinski rat u kojem je došlo do većih oštećenja knjižničnog fonda, te prostora knjižnice. Ubrzo, još u ratnim uvjetima, uz pomoć Ministarstva kulture, knjižnica ponovno započinje s radom, popunjava se knjižnični fond, a u članstvo prima veliki broj branitelja te u takvim okolnostima postiže izvanredne rezultate.⁴

Knjižnica je oštećena 29. kolovoza 1991. g. tijekom prvog napada na grad. Svakodnevni napadi na grad Gospić uzrokovali su nova oštećenja. Sljedeće teško oštećenje pretrpjela je 25. listopada kad je tenkovska granata uništila vanjski zid zgrade.⁵ Prijeratni fond knjižnice sadržavao je 23 771 svezaka knjiga, 18 naslova novina i časopisa, a tijekom napada i rušenjem zida nestaje kompjuterska oprema i više desetaka knjiga. Na kraju se utvrđuje gubitak 922 knjige, uništen dječji odjel i audiovizualna oprema. Procjena štete iznosi 31 100 DEM.⁶

Šteta bi bila i veća da se knjižnica nije postupno obnavljala nakon svakog napada. Prozori su prekrivani plastikom i stavljanje su drvene barijere da bi se tijekom napada zaštitio knjižni fond, očuvala preostala oprema i prostorije. Danonoćni napadi na grad i knjižnicu kao i opasnost za ljudske živote uzrokovali su prestanak rada knjižnice od 25. listopada 1991. g. do 1. ožujka 1992. g. Tada se, usprkos daljnjoj opasnosti, ali rjeđim napadima, knjižnica ponovno otvara u manjem prostoru i počinje raditi, ali bez dječjeg odjela.⁷

Za vrijeme ratnih zbivanja organizirale su se mnoge akcije kako bi se obnovio fond razrušene knjižnice u Gospiću. Darovale su se knjige za djecu i vojnike, časopisi, nova računala i

---

³ Samostalna narodna knjižnica Gospić,

URL: <https://snk-gospic.hr/sample-page/> (2019-08-09)

⁴ Samostalna narodna knjižnica Gospić,

URL: <https://snk-gospic.hr/sample-page/> (2019-08-09)

⁵ Aparac- Gazivoda, Tatjana. Wounded libraries in Croatia. Zagreb: Croatian Library Association, 1993.

⁶ Čelić - Tica, Veronika. Hrvatske knjižnice na meti: vodič. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna Biblioteka, 1992.

⁷ Aparac- Gazivoda, Tatjana. Wounded libraries in Croatia. Zagreb: Croatian Library Association, 1993.

lektire. Pomoć je stizala iz svih krajeva Hrvatske koji nisu bili pogođeni ratom, pa čak i iz SAD -a.

Jedni od pokretača tih dobrotvornih akcija bili su Družba „Braća hrvatskog zmaja“ i „Tiskara Rijeka.“ Družba „Braća hrvatskog zmaja“ je darovala knjige za najmlađe kako bi se obnovio fond dječje literature koji je uništen u napadu 25. listopada 1991. g.⁸ „Tiskara Rijeka“ je također organizirala dobrotvornu akciju Darivanje knjiga porušenim bibliotekama Hrvatske među kojima se na popisu našla i Gradska knjižnica i čitaonica Gospić, u kojoj su sudjelovali građani Rijeke, okolice i drugih mjesta.⁹

Stanovništvo Gospića, njegovi građani, knjižničari i vojnici sudjelovali su u sanaciji Doma kulture u kojem se nalazila knjižnica vodeći brigu o kulturnim ustanovama u samim ratnim zbivanjima. Gospođa Danica Subašić, voditeljica knjižnice, zahvalila je u časopisu Vila Velebita svima na pomoći oko sanacije. U časopisu se navodi da republički fond za sanaciju iznosi 1.3 milijuna HRD.¹⁰ Treba naglasiti da je časopis Vila Velebita izlazio tijekom Domovinskog rata i bio sastavni dio knjižnog fonda Gradske knjižnice i čitaonice Gospić.

Za vrijeme rata gospićki knjižničari su prisustvovali otvorenju vinkovačke knjižnice i otvorenom stolu na kojem su već tad predstavili plan obnove knjižnica u Gospiću i okolici.¹¹ Provodeći u djelo plan obnove, postigli su da knjižni fond nakon rata sadrži 4000 audio i video zapisa te 60 000 knjižnih jedinica.¹²

Iz navedenih podataka vidi se da je Gradska knjižnica i čitaonica Gospić prije Domovinskog rata bila na visokoj razini, a čitalačka svijest građana dobro razvijena. U svakom ratu ima negativnih primjera pa je tako jedan primjer iz Domovinskog rata krađa kompjuterske opreme i dijela knjižnog fonda nakon ratnog oštećenja vanjskog zida zgrade. Takve primjere nadjačale su akcije saniranja zgrade te briga o knjižnom fondu koje su provodili građani, vojnici i djelatnici knjižnice grada Gospića. Agresor je želio uništiti stanovništvo i grad te ga zauzeti, a otpor građana i Hrvatske vojske nije bio samo obrana nego i očuvanje kulturnih dobara. U tom očuvanju pomogle su dobrotvorne akcije iz slobodnih dijelova Hrvatske. Agresorski napadi nisu uspjeli slomiti svijest građana da odustanu od knjige i njene važnosti. Usprkos stalnom uništavanju i ljudskim gubitcima te ponovnim oštećenjima knjižnog fonda, knjižni fond se obnavljao tijekom rata i nastavio s razvojem nakon rata da bi dostigao brojku

---

⁸ Knjige za najmlađe / D. V. // Večernji list, (10. 1. 1993.)

⁹ Knjiga porušenim bibliotekama Hrvatske / J. V. // Večernji list, (10. 1. 1993.)

¹⁰ Sanacija Doma kulture / I. D. // Vila Velebita, (27. 10. 1992.)

¹¹ Gospićki knjižničari u Vinkovcima / V. P. // Novi list, (29. 10. 1992.)

¹² Samostalna narodna knjižnica Gospić,

URL: <https://snk-gospic.hr/sample-page/> (2019-08-09)

od 60 000 knjižnih jedinica i 4000 audio i video zapisa u odnosu na prijeratnih 23 771 svezak knjiga.

Slika 2. Gradska knjižnica Gospić

3. Knjižnica OŠ dr. Jure Turića Gospić

Tijekom Domovinskog rata razorne granate pogađale su i zgradu Osnovne škole dr. Jure Turića, a samim time i školsku knjižnicu. Škola je direktno pogođena sa 20 neprijateljskih granata, a oko 50 – ak ih je palo u okolici škole.¹³ Knjižni fond do agresorskih napada sadržavao je oko 10 000 knjiga. Tijekom navedenih granatiranja uništeno je oko 2 000 knjiga, a ostatak je teže oštećen. Čuvši što se dogodilo, Osnovna škola „Kozala“ iz Rijeke poslala je oko 1500 knjiga za školsku knjižnicu u školi u Gospiću. U knjižnici su još nedostajale kompletne enciklopedije, djela suvremenih hrvatskih pisaca i oprema za knjižnicu.¹⁴

U dobrotvorne akcije uključila se i Hrvatska pozadinska fronta iz mjesne zajednice kneza Mislava u Zagrebu pomažući Gradskoj knjižnici i čitaonici te srednjoj i osnovnoj školi u Gospiću u prikupljanju obavezne školske lektire prema novim školskim programima.¹⁵

Gore navedena i druge dobrotvorne akcije pomogle su potpunoj obnovi škole i knjižnice završenoj 2005. g., ali nema dostupnih podataka o stanju knjižnog fonda u školskoj knjižnici.

Vrijednost književnog djela i važnost razvoja čitalačke kulture učenika je vidljiva u brzim reakcijama OŠ „Kozala“ iz Rijeke, Nacionalne i sveučilišne knjižnice te Hrvatske pozadinske fronte iz mjesne zajednice kneza Mislava u Zagrebu. Dobrotvorne akcije nisu samo donirale knjižne jedinice već su omogućile ratnim generacijama učenika kvalitetno obrazovanje i razvoj čitalačke kulture.

---

¹³ Školski kurikulum za školsku godinu 2018./2019.

URL: <http://www.os-gospic.hr/skolski-kurikulum/> (2019-08-09)

¹⁴ Kukec, Alojzije. Ratni vihor u Gospiću i okolici 1991-1994. Rijeka: IKA, 2014.

¹⁵ Pomoć pozadinske fronte / D. S. // Vila Velebita, (15. 03. 1993.)

Slika 3. OŠ dr. Jure Turića

4. Otočac

4.1. Gradska knjižnica

Grad Otočac je prepoznatljiv po svojim povijesnim zgradama i kulturnim ustanovama te događanjima vezanih uz njih. Upravo su ratna razaranja pored stambenih objekata zahvatila staru jezgru grada u kojoj su navedene povijesne zgrade i kulturne ustanove te nisu mimoišli ni gradsku knjižnicu.

Knjižnica je dakle na samom početku Domovinskog rata 1991. g. pretrpjela dva teška napada. Zbog djelovanja srbo-četničke artiljerije uništene su staklene površine, strop, unutrašnjost i dio knjižnog fonda.¹⁶

Povijesna vrijednost knjižnice je njeno datiranje iz 1843. g. kada je utemeljena. Kulturna vrijednost je fond knjižnice koji je do ratnih razaranja sadržavao 8000 svezaka knjiga. Objekt i knjižnica pretrpjeli su znatna oštećenja prikazana kroz 21 uništenu knjigu, 317 oštećenih knjiga te 170 nestalih. Šteta se procjenjuje na 50 000 DEM.¹⁷

Šteta bi sigurno bila i veća da djelatnici Sveučilišta nisu sanirali štetu pod stalnom općom opasnosti, pa je za korisnike knjižnica bila stalno otvorena.¹⁸ Vrijeme prekida neprijateljskih djelovanja iskorišteno je za obnovu uz pomoć sredstava Ministarstva kulture, grada i vlastitih sredstava. Knjižnica je osuvremenila Dječji kutak koji je otvoren za male čitatelje 3. lipnja 1993. g. Fond od 1000 slikovnica i knjiga složen je na drvene police, a igračke i didaktička pomagala (oko 1500) u ormare kako bi kroz igru najmlađi naučili voljeti knjigu.¹⁹

Osim obnavljanja zgrade i unutarnjeg prostora knjižnice, provodile su se akcije tijekom i nakon Domovinskog rata da bi se fond knjiga obnovio. U tom razdoblju fond knjiga obogaćen je za 3000 svezaka pa sredinom 1997. g. fond knjiga iznosi 12 200 knjiga. Knjige su pribavljene kupnjom, ali i donacijama članova, knjižnica, tvrtki i škola.²⁰

Knjižni fond se od tada povećao i danas sadrži 19 500 knjižnih jedinica, 46 jedinica svjetovne građe i 87 jedinica AV građe.²¹

Otpor grada Otočca se vidi i u otporu Gradske knjižnice koja ne prekida svoj rad niti za najtežih napada i najvećih oštećenja zgrade i knjižnog fonda. U ratnoj 1993. g. knjižnica

---

¹⁶ Gomerčić, Vesna. Knjižnica u Domovinskom ratu. //Vjesnik bibliotekara Hrvatske 40, ¾(1997), str 92-93.

¹⁷ Čelić - Tica, Veronika. Hrvatske knjižnice na meti: vodič. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna Biblioteka, 1992.

¹⁸ Gomerčić, Vesna. Knjižnica u Domovinskom ratu. //Vjesnik bibliotekara Hrvatske 40, ¾(1997), str 92-93.

¹⁹ Isto. str 92

²⁰ Isto. str 93

²¹ Narodna knjižnica Otočac,

URL: <http://narodnknjiznicaotocac.hr/opci-podaci/> (2019-08-09)

uspijeva osuvremeniti Dječji kutak za najmlađe čitatelje. Knjižnica i knjižni fond su pretrpjeli velika oštećenja, ali uz pomoć građana i dobrotvornih akcija se obnavljaju te nastavljaju s poslijeratnim razvojem i povećavanjem knjižnog fonda na 19 500 knjižnih jedinica koji više od dvostruko nadmašuje prijeratni od 8000 svezaka knjiga.

4.2. Knjižnica OŠ Otočac

Grad Otočac je pretrpio razaranja iz vojarne JNA koja se nalazila u samom centru grada. Do pada vojarne razaranja i velike štete su pretrpjele, pored drugih objekata, zgrada gradske knjižnice, srednja i osnovna škola s knjižnicama upravo zbog svoje blizine vojarni JNA.

Fond knjižnice OŠ prije razaranja sadržavao je 5000 svezaka knjiga. Tijekom rata u novim uzburanama i napadima gubi se dio fonda knjižnice kao i mnogi podatci. Šteta nije procijenjena.²²

Škola je nakon VRO Oluja promijenila naziv u Osnovna škola Zrinskih i Frankopana Otočac. Knjižnica i škola su se obnovile i nastavile s radom. Knjižni fond danas sadrži oko 15 000 naslova, a pored knjižne građe u knjižnici su dostupni i multimedijalni izvori.²³

Iako je knjižni fond pretrpio znatnu štetu, a podatci nisu odgovarajuće vođeni ili su izgubljeni nakon rata se uspijeva trostruko obnoviti. Nažalost, nema podataka o voditeljima dobrotvornih akcija te akcija građana i knjižničara koje su pridonijele ostanku osnovne škole i same knjižnice.

---

²² Čelić - Tica, Veronika. Hrvatske knjižnice na meti: vodič. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna Biblioteka, 1992.

²³ OŠ Zrinskih i Frankopana Otočac,

URL: <http://os-zrinskihifrankopana-otocac.skole.hr/knjiznica> (2019-08-09)

4.3. Knjižnica Srednjoškolskog centra Otočac

Kao što je navedeno u poglavlju o osnovnoj školi isto se dogodilo sa zgradom srednje škole, njenom knjižnicom i njihovim radom. Ratna razaranja su uzrokovala da sam objekt i knjižnica pretrpe velika oštećenja.

Fond prije razaranja sadržavao je 8000 svezaka knjiga. Usprkos ratnim zbivanjima povela se veća briga nego o osnovnoškolskoj knjižnici pa postoje podaci o pretrpljenoj šteti. Šteta objekta se procjenjuje na 375 000 DEM.²⁴

Knjižnica i škola su se obnovile i nastavile s radom 1997. g. Knjižni fond danas sadrži 6 435 knjiga, 30 naslova stručne periodike i manji broj elektroničkih publikacija.²⁵

Iz gore navedenih podataka vidljivo je da se knjižnica srednjoškolskog centra kao i sama škola sporije obnavljaju te danas knjižni fond nije na razini od prije rata. Srednjoškolski centar sa svojom knjižnicom treba još puno ulaganja da bi mogao pratiti suvremene zahtjeve društva.

---

²⁴ Čelić - Tica, Veronika. Hrvatske knjižnice na meti: vodič. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna Biblioteka, 1992.

²⁵ Srednja škola Otočac,

URL: <http://ss-otocac.skole.hr/skola/knjiznica> (2019-08-09)

4.4. Knjižnica OŠ Otočac (PŠ Kopolje)

PŠ Kopolje se nalazi na glavnoj prometnici Otočac – Senj, a upravo su agresorske namjere, prema povijesnim podacima, bile doći do Senja. Zato su se upravo na tom području vodile bitke za obranu Otočca što je rezultiralo pored ljudskih žrtava i velika oštećenja objekata.

Zgrada osnovne škole je pretrpjela velika oštećenja, knjižnica je razorena, cijeli fond je uništen. Fond prije ratnih razaranja sadržavao je 500 svezaka knjiga koje su potpuno uništene, a šteta je procijenjena na 73 000 DEM.²⁶

Škola se obnovila i nastavila s radom nakon Domovinskog rata. Mali broj učenika do 4. razreda rezultirali su da knjižnica više ne postoji. Mala udaljenost od grada Otočca i matične škole omogućuje da učenici i nastavnici posuđuju svu potrebnu građu iz školske knjižnice u matičnoj školi OŠ Zrinskih i Frankopana Otočac.

Knjižnica PŠ Kopolje kao i samo mjesto primjer su posljedica ratnih zbivanja jer se mjesto nije razvilo, škola broji malo učenika, a njena knjižnica je postala prošlost. U Kopolju kao i u nekim drugim mjestima agresor je uspio zaustaviti razvoj te izbrisati neke škole i knjižnice iz njihovog rada.

---

²⁶ Čelić - Tica, Veronika. Hrvatske knjižnice na meti: vodič. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna Biblioteka, 1992.

5. Lički Osik

5.1. Knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ Teslingrad

OŠ „Stanko Opsenica“ se nalazila u okupiranom području u sklopu naselja Lički Osik koji su okupatori preimenovali u Teslingrad. Djelovanja agresora su uzrokovala obrambene akcije od strane Hrvatske vojske. U navedenim ratnim zbivanjima zgrada i knjižnica u Teslingradu²⁷ pretrpjele su velika oštećenja. Nastava se nije više mogla izvoditi u zgradi osnovne škole pa su osnovna i srednja škola „Nikola Tesla“ izvodile nastavu u zajedničkoj školskoj zgradi. Učenici i nastavnici su selili građu, koju su uspjeli spasiti, u zgradu srednje škole. Građa je većinom bila pisana ćirilicom.

Škola i knjižnica su bile jako oštećene zbog granata koje su padale na školsku zgradu. Uništeni su prozori, krov, pokraden je inventar, nije bilo grijanja. Knjižni fond je uvelike uništen, oštećen i izgubljen. Spašen je mali dio, ali nije poznat točan broj. Vlada RS Krajine je novčano pomogla obnoviti zgradu i inventar.²⁸

Naselju je, oslobođenom nakon VRO Oluje, vraćeno ime Lički Osik, a škola nazvana OŠ dr. Franjo Tuđman. Ratni fond knjižnice, potpuno neodgovarajući u suvremenom školstvu Republike Hrvatske, trebalo je zamijeniti knjigama pisanim na latinici. Tako škola i knjižnica nastavljaju s radom uz potpune obnove zgrade i povećavanje knjižnog fonda. Knjižni fond nakon rata sadrži 9 700 svezaka.²⁹

Osnovna škola i školska knjižnica su primjer teškog rada i obnavljanja od samih poslijeratnih početaka do današnjeg suvremenog knjižnog fonda i potpuno obnovljene školske zgrade i knjižnice. Za to su bila potrebna velika materijalna sredstva osobito jer je skoro cijeli knjižni fond bilo potrebno zamijeniti knjigama pisanim na latinici i suvremenim književnim naslovima.

---

²⁷ Prijeratni naziv za Lički Osik

²⁸ Iz ljetopisa Osnovne škole „Stanko Opsenica.“ Teslingrad, 1992/93. Državni arhiv Gospić

²⁹ OŠ dr. Franje Tuđmana Lički Osik,

URL: <http://os-licki-osik.skole.hr/> (2019-08-09)

5.2. Knjižnica Srednjoškolskog centra „Nikola Tesla“ Teslingrad

Srednjoškolski centar „Nikola Tesla“ se nalazio u okupiranom području do zgrade OŠ „Stanko Opsenica.“ Te dvije zgrade dijeli samo školsko igralište.

Zgrada je također pretrpjela velika oštećenja kao i osnovna škola, ali se mogla još neko vrijeme održavati nastava. Spašena građa se premještala na sigurnija mjesta u knjižnici i zgradi koja još nisu bila oštećena. Uz građu iz knjižnice srednje škole bila je i građa iz knjižnice osnovne škole.

Na školi su bili uništeni prozori, krovšte, inventar, učionice su prokišnjavale, ali uz sanaciju manjih oštećenja nastava se mogla izvoditi. Zgrada i knjižnica su bile više puta bombardirane. Škola i knjižnica su također dobile novčanu pomoć za sanaciju štete od Vlade RS Krajine.³⁰

Knjižnica je teže oštećena. Fond prije ratnih razaranja sadržavao je 5000 svezaka knjiga. Šteta je procijenjena na 375 000 DEM.³¹

Knjižnica više ne postoji, škola nakon rata nije ponovo nastavila s radom. Ostala je ruševina u spomen na ratne događaje.

Razumljivo je da su se sva sredstva uložila u osnovnu školu i njenu školsku knjižnicu, a nije bilo mogućnosti raspodjele sredstava i na nekadašnji Srednjoškolski centar „Nikola Tesla“ i školsku knjižnicu. Materijalna šteta na školskoj zgradi i knjižnici je ogromna, ali je veća kulturna šteta jer nekadašnji centar s razvijenim strukovnim usmjerenjima i knjižnica s 5000 svezaka uglavnom stručne literature više ne postoji.

---

³⁰ Iz ljetopisa Srednje škole „Nikola Tesla.“ Teslingrad, 1992/93. Državni arhiv Gospić

³¹ Čelić - Tica, Veronika. Hrvatske knjižnice na meti: vodič. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna Biblioteka, 1992.

Slika 4. Srednjoškolski centar „Nikola Tesla“

5.3. Knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Mušaluk)

Škola u Mušaluku je djelovala kao škola u progonstvu do 1997. g. Kad izvođenje nastave zbog okupacije u Ličkom Osiku više nije bilo moguće, učenici neokupiranog dijela Ličkog Osika i okolnih mjesta su nastavili svoje školovanje u Mušaluku. Nastava se održavala u samo jednoj učionici u kojoj se nalazila i građa koju su morali premjestiti iz školske knjižnice nakon još jednog napada.³²

To malo spašene građe nije bilo dovoljno da zadovolji obrazovne potrebe učenika. Uključila se Nacionalna i sveučilišna knjižnica i Hrvatski prosvjetni sabor te su darovali oko 100 knjiga knjižnici kako bi djeca imala barem osnovnu lekturu.³³

Postoje podatci da je fond prije razaranja sadržavao 200 svezaka knjiga. Šteta na zgradi PŠ Mušaluk kao i same knjižnice nije procijenjena.³⁴

Škola se obnovila i radila je do 2009. g. dok je bilo učenika koji su je pohađali. Školsku knjižnicu nisu ponovo osposobili, nego su učenici i nastavnici posuđivali potrebnu građu iz školske knjižnice OŠ dr. Franje Tuđmana Lički Osik koja je matična škola.

Mjesto Mušaluk, škola i školska knjižnica su primjer odumiranja mnogih ličkih područnih škola uzrokovanih ratnim zbivanjima u Domovinskom ratu. Kraj rata i prestanak opasnosti nije u potpunosti omogućio obnovu i razvoj mjesta što se odnosi na školu i školsku knjižnicu. Vrijedno je istaknuti napore nastavnika da održe nastavu, sačuvaju inventar škole i školske knjižnice te sami knjižni fond.

---

³² Kukec, Alojzije. Ratni vihor u Gospiću i okolici 1991-1994. Rijeka: IKA, 2014.

³³ 100 knjiga školi u Mušaluku / M. S. // Vila Velebita, (23. 10. 1992.)

³⁴ Čelić - Tica, Veronika. Hrvatske knjižnice na meti: vodič. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna Biblioteka, 1992.

5.4. Knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Široka Kula)

Široka Kula je malo mjesto smješteno uz Lički Osik koje je do završetka Domovinskog rata bilo pod okupacijom. Zauzimanjem mjesta i protjerivanjem hrvatskog stanovništva, mjesto je pretrpjelo velike ljudske gubitke, velika oštećenja, uništene su kuće, crkva, groblje, ali i škola. Škola je osnovana 1834. g., djelovala je do Domovinskog rata u kojem je bila potpuno uništena. Ponovo je započela s radom 2011. g. kada su opet upisani prvašići.³⁵

Škola je imala školsku knjižnicu koja je prije rata sadržavala oko 200 svezaka. U prvom napadu na školu knjižnica je teže oštećena, a do kraja Domovinskog rata knjižni fond nestaje u potpunosti.³⁶

Škola je obnovljena i ponovno radi, ali zbog malog broja učenika više nema školske knjižnice. Učenici, nastavnici i ostalo školsko osoblje svu potrebnu građu posuđuju iz školske knjižnice OŠ dr. Franje Tuđmana Lički Osik koja je matična škola, u čijem sastavu je i imenu danas PŠ Široka Kula.

Okupacija za vrijeme Domovinskog rata uzrokovala je brisanje osnovne škole i školske knjižnice u Širokoj Kuli. Poslijeratno razdoblje bilježi nastojanja da se obnovi rad osnovne škole, ali nema uvjeta za obnovu školske knjižnice.

---

³⁵ Mataija, Katarina; Mataija, Ivica. Izložba Blago iz školske škrinjice. Gospić: Državni arhiv Gospić, 2015.

³⁶ Čelić - Tica, Veronika. Hrvatske knjižnice na meti: vodič. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna Biblioteka, 1992.

6. Knjižnica OŠ Perušić

Perušić je bio na samoj liniji obrane u Domovinskom ratu pa je kao i ostala naselja granatiran čime su oštećene privatne kuće, javni objekti kao i prostorije škole i školske knjižnice.

Fond knjižnice prije ratnih razaranja sadržavao je 3000 svezaka knjiga. U stalnim napadima na Perušić stradaju zgrada osnovne škole i knjižnica čiji knjižni fond se oštećuje te gubi prilikom pokušaja spašavanja ostataka knjižnog fonda. Šteta nije procijenjena.³⁷

Gradska knjižnica Gospić je unatoč teškoj financijskoj situaciji poklonila 55 naslova iz dječje književnosti i povijesne građe školskoj knjižnici OŠ Perušić da bi mogla nastaviti s radom u tim ratnim zbivanjima.³⁸

Škola i školska knjižnica su tijekom i nakon rata nastavile s radom, ali nema dostupnih podataka o stanju knjižnog fonda.

Usprkos dobrotvornim akcijama i donacijama zgrada osnovne škole, prostorije školske knjižnice i knjižni fond nisu u potpunosti obnovljene i osuvremenjene. Danas su još vidljive sanacije ratnih oštećenja i zaustavljen je napredak školske knjižnice. Potrebna su daljnja ulaganja i novčana sredstva za potpunu obnovu škole i školske knjižnice.

---

³⁷ Čelić - Tica, Veronika. Hrvatske knjižnice na meti: vodič. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna Biblioteka, 1992.

³⁸ Obnavlja se knjižnica/ Ž. M. // Vila Velebita, (26. 05. 1993.)

7. Istraživanje o uništavanju knjižnica u Lici za vrijeme Domovinskog rata

Cilj ovog rada je, analizirati, objasniti i prikazati razmjere uništavanja te posljedice tih aktivnosti na daljnji razvoj knjižnica u Gospiću i u okolici. Svrha rada je rasvijetliti razmjere ratnih uništavanja te prikazati važnost knjige za čovjeka na primjeru knjižničara i čitatelja u ratnim stradanjima. Metodologija u ovom radu je proučavanje knjiga, novinskih članaka i ljetopisa na temu uništavanja knjižnica i njihovih knjižnih fondova.

Istraživačka pitanja:

1. Koliko je knjižnica uništeno u Lici za vrijeme Domovinskog rata?
2. Koji su razmjeri uništenja svake pojedine knjižnice?
3. Kakvo je stanje knjižnog fonda knjižnica prije, za vrijeme i nakon Domovinskog rata?
4. Kako se štitio knjižni fond knjižnica za vrijeme Domovinskog rata?
5. Kolika je procjena ratne štete pojedine knjižnice i njezinog knjižnog fonda?
6. Koje su knjižnice obnovljene i nastavile s radom?

7.1. Rezultati istraživanja

Rezultati su pokazali da je na području Like za vrijeme Domovinskog rata uništeno 11 knjižnica, od toga 2 gradske knjižnice i 9 školskih knjižnica. Tri školske knjižnice su bile na okupiranom području i potpuno uništene: knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ Teslingrad, knjižnica Srednjoškolskog centra „Nikola Tesla“ Teslingrad i knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Široka Kula). Od 6 preostalih školskih knjižnica na ličkom bojištu potpuno je uništena i neobnovljena knjižnica OŠ Otočac (PŠ Kompolje), djelomično je uništena i neobnovljena knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Mušaluk), te je djelomično uništena, ali obnovljena knjižnica OŠ Perušić. Gradska knjižnica i čitaonica u Gospiću i Gradska knjižnica u Otočcu su djelomično uništene i obnovljene. Svaka pojedina knjižnica je bila više puta pogođena u agresorskim napadima tijekom Domovinskog rata što je dovelo do velike ratne štete. Zbog ratnih zbivanja za pojedine knjižnice nije procijenjena ratna šteta: knjižnica OŠ Perušić, knjižnica OŠ Otočac, knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ Teslingrad, knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Široka Kula), knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Mušaluk) i knjižnica OŠ dr. Jure Turić Gospić. Ratna šteta za druge knjižnice je procijenjena: Gradska

knjižnica i čitaonica Gospić (31 100 DEM), Gradska knjižnica Otočac (50 000 DEM), knjižnica Srednjoškolskog centra Otočac (375 000 DEM), knjižnica OŠ Otočac (PŠ Kompolje, (73 000 DEM)) i knjižnica Srednjoškolskog centra „Nikola Tesla“ Teslingrad (375 000 DEM). Knjižničari i korisnici su na sve moguće načine pokušali zaštititi ostatke knjižnog fonda pojedine knjižnice. Prenosili su ga u druge ustanove, premještali u sigurnije dijelove knjižnice ili su ga korisnici sakrivali po svojim kućama dok se u knjižnici ne osigura sigurno mjesto za knjižni fond. Knjižni fond jedne knjižnica je bio bogatiji prije rata, nakon rata ga nisu uspjeli vratiti u prijašnje stanje (knjižnica Srednjoškolskog centra Otočac). Knjižni fond knjižnice Srednjoškolskog centra Otočac prije rata sadržavao je 8000 svezaka, a nakon rata sadrži 6 435 knjiga, 30 naslova stručne periodike i manji broj elektroničkih publikacija. Pojedinim knjižnicama se knjižni fond povećao nakon Domovinskog rata. Knjižni fond Gradske knjižnice i čitaonice Gospić prije rata sadržavao je 23 771 svezaka knjiga, 18 naslova novina i časopisa, a nakon Domovinskog rata sadrži 4000 audio i video zapisa te 60 000 knjižnih jedinica. Knjižni fond Gradske knjižnice Otočac prije Domovinskog rata sadržavao je 8000 svezaka, a nakon Domovinskog rata sadrži 19 500 knjižnih jedinica, 46 jedinica svjetovne građe i 87 jedinica AV građe. Knjižni fond knjižnice OŠ Otočac prije Domovinskog rata sadržavao je 5000 svezaka, a nakon Domovinskog rata sadrži oko 15 000 svezaka.

7.2. Analiza uništavanja knjižnica u Lici za vrijeme Domovinskog rata

Razmjeri uništavanja knjižnica u Lici za vrijeme Domovinskog rata bili su ogromni. Knjižni fondovi pojedinih knjižnica bili su potpuno uništeni, same zgrade pojedinih knjižnica su bile također potpuno uništene. Knjižničari i korisnici su pokušavali zaštititi knjižne fondove knjižnica prenoseći ostatke fondova u druge ustanove ili na druga mjesta u knjižnici. Nažalost, pojedine školske knjižnice se nikad nisu obnovile i nisu nastavile s radom, a pojedine su se obnovile i nastavile s radom te obogatile svoje knjižne fondove. Zbog ratnih razaranja, financijskih nemogućnosti te pada broja učenika smanjio se broj škola pa tako i školskih knjižnica, od navedenih 9 školskih knjižnica 4 nisu nastavile s radom. Nažalost, nakon Domovinskog rata nije se dovoljno ulagalo u obnovu Like zbog čega se većinski dio stanovništva nije vratio u svoje domove. Neke škole i školske knjižnice su iz tog razloga ostale neobnovljene.

7. Zaključak

Ovim radom se stječe uvid u ratna razaranja knjižnica na ličkom području što je izravan napad na hrvatski narod i kulturu. Pokazuje borbu za opstanak rada knjižnica koje su u ratnim zbivanjima neprekinutim radom bile otvorene malobrojnim čitateljima poput Gradske knjižnice i čitaonice u Gospiću prema svjedočenju tadašnje voditeljice knjižnice gospođe Danice Subašić. Prikazane su posljedice Domovinskog rata na kulturne ustanove kao što su knjižnice te posljedice nedovoljnog ulaganja u obnovu Like. Cilj ovog rada je bio analizirati, objasniti i prikazati razmjere uništavanja te posljedice tih aktivnosti na daljnji razvoj knjižnica u Gospiću i u okolici. Svrha rada je bila rasvijetliti razmjere ratnih uništavanja te prikazati važnost knjige za čovjeka na primjeru knjižničara i čitatelja u ratnim stradanjima. Knjižnice su se nakon svakog napada uz pomoć knjižničara, čitatelja i vojnika obnavljale uz riskiranje života i očekivanja novih napada što najviše svjedoče gradske knjižnice u Gospiću i Otočcu. U tim ratnim uvjetima škole su nastojale preseljenjem učenika očuvati njihove živote i nastave, a s njima je preseljavan i knjižni fond da bi se što više očuvao. Trebala su mnoga novčana sredstva i donacije da bi se obnovili fondovi razrušenih knjižnica, a školske knjižnice pružile osnovno lektirno obrazovanje učenicima. Gradovi poput Rijeke i Zagreba, shvaćajući važnost obnove knjižnice kao i samog mjesta, pomagali su svojim donacijama u obnovi fondova razrušenih knjižnica.

Uništavane su gradske knjižnice i čitaonice te školske knjižnice. Teško je reći jesu li teže stradale knjižnice na ratom okupiranom području (Lički Osik, Široka Kula,...) gdje je knjižni fond potpuno izmijenjen odnosno uklonjeni svi naslovi hrvatskih književnika ili knjižnice u svakodnevno granatiranim gradovima poput Gospića, Otočca i njihovih okolnih mjesta. Neke knjižnice nakon rata nisu nastavile s radom jer se ta mjesta, te ustanove nikad nisu obnovile u potpunosti. Nije se obnovila knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Široka Kula), knjižnica Srednjoškolskog centra „Nikola Tesla“ Teslingrad, knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Mušaluk) i knjižnica OŠ Otočac (PŠ Kompolje). S radom su nastavile Gradska knjižnica i čitaonica Gospiću, Gradska knjižnica Otočac, knjižnica OŠ Perušić, knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ Teslingrad (danas OŠ dr. Franjo Tuđman Lički Osik), knjižnica OŠ dr. Jure Turića Gospić, knjižnica OŠ Otočac i knjižnica Srednjoškolskog centra Otočac. Od navedenih školskih knjižnica, 3 su bile na okupiranom području i potpuno uništene: knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ Teslingrad, knjižnica Srednjoškolskog centra „Nikola Tesla“ Teslingrad i knjižnica OŠ „Stanko Opsenica“ (PŠ Široka Kula). Važno je što su se Gradska knjižnica Otočac, Gradska knjižnica i čitaonica Gospić i knjižnica OŠ Otočac obnovile od ratne štete,

osuvremenile i povećale svoj knjižni fond. Ovih 11 knjižnica, 2 gradske i 9 školskih knjižnica su odabrane iz razloga što su smještene u gradovima koji su bili najveće mete agresorskih napada odnosno uporišna središta obrane Hrvatske vojske. Bez opstanka gradova Gospića i Otočca, njihovih stanovnika, kulturnih i vjerskih ustanova, škola, školskih i gradskih knjižnica ne bi opstala suverena i slobodna Republika Hrvatska. Razmjeri uništavanja knjižnica na ličkom području odgovaraju razmjerima uništavanja knjižnica u gradovima poput Vukovara, Zadra, Dubrovnika,... odnosno svih napadnutih područja Republike Hrvatske. Do podataka o razmjerima uništavanja knjižnica došlo se metodom proučavanja knjiga, novinskih članaka i ljetopisa na temu uništavanja knjižnica i njihovih knjižnih fondova. Nažalost, malo literature se odnosi na Domovinski rat u Lici odnosno na podatke o uništenosti škola, školskih i gradskih knjižnica. Pronađena literatura se ograničila na jednu ili dvije lokalne ustanove u mjestu iz kojeg autor potječe. Rezultati su pokazali da se neke knjižnice još nisu potpuno obnovile od ratnih uništavanja ili nema podataka o stanju knjižnog fonda jer njihov knjižni fond danas sadrži manje knjižnih jedinica nego prije rata (knjižnica Srednjoškolskog centra Otočac, knjižnica OŠ dr. Jure Turić Gospić, knjižnica OŠ Perušić). Zbog nedovoljnog ulaganja u obnovu Like nakon Domovinskog rata, većinski dio stanovništva se nije vratilo u Liku zbog čega neke škole i školske knjižnice su ostale neobnovljene i nisu nastavile s radom. Najteže su ljudske žrtve, ali je vidljivo da je uništavanje književnih djela nekog naroda uništavanje tog naroda i njegove baštine. Zato je važno da se ovakvo nešto više nikada ne dogodi.

9. Popis literature

1. Aparac- Gazivoda, Tatjana. Wounded libraries in Croatia. Zagreb: Croatian Library Association, 1993.
2. Čelić - Tica, Veronika. Hrvatske knjižnice na meti: vodič. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna Biblioteka, 1992.
3. Gomerčić, Vesna. Knjižnica u Domovinskom ratu. //Vjesnik bibliotekara Hrvatske 40, ¾(1997), str 92-93.
4. Gospićki knjižničari u Vinkovcima / V. P. // Novi list, (29. 10. 1992.)
5. Hrvatska enciklopedija URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=15884> (2019-08-09)
6. Iz ljetopisa Osnovne škole „Stanko Opsenica.“ Teslingrad, 1992/93. Državni arhiv Gospić
7. Iz ljetopisa Srednje škole „Nikola Tesla.“ Teslingrad, 1992/93. Državni arhiv Gospić
8. Knjiga porušenim bibliotekama Hrvatske / J. V. // Večernji list, (10. 1. 1993.)
9. Knjige za najmlađe / D. V. // Večernji list, (10. 1. 1993.)
10. Kukec, Alojzije. Ratni vihor u Gospiću i okolici 1991-1994. Rijeka: IKA, 2014.
11. Mataija, Katarina; Mataija, Ivica. Izložba Blago iz školske škrinjice. Gospić: Državni arhiv Gospić, 2015.
12. Narodna knjižnica Otočac, URL: <http://narodnknjiznicaotocac.hr/opci-podaci/> (2019-08-09)
13. Obnavlja se knjižnica/ Ž. M. // Vila Velebita, (26. 05. 1993.)
14. OŠ dr. Franje Tuđmana Lički Osik, URL: <http://os-licki-osik.skole.hr/> (2019-08-09)
15. OŠ Zrinskih i Frankopana Otočac, URL: <http://os-zrinskihifrankopana-otocac.skole.hr/knjiznica> (2019-08-09)
16. Pomoć pozadinske fronte / D. S. // Vila Velebita, (15. 03. 1993.)
17. Samostalna narodna knjižnica Gospić, URL: <https://snk-gospic.hr/sample-page/> (2019-08-09)
18. Sanacija Doma kulture / I. D. // Vila Velebita, (27. 10. 1992.)
19. Srednja škola Otočac, URL: <http://ss-otocac.skole.hr/skola/knjiznica> (2019-08-09)
20. 100 knjiga školi u Mušaluku / M. S. // Vila Velebita, (23. 10. 1992.)
21. Školski kurikulum za školsku godinu 2018./2019., URL: <http://www.os-gospic.hr/skolski-kurikulum/> (2019-08-09)

Destruction of libraries in Lika during the Homeland War

Summary

This paper presented the scale of destruction of city libraries and reading rooms and school libraries in the Lika area in the Homeland War is presented in the paper. It shows the struggle of librarians, users and the military to save as much of the library stock as possible, but also the reconstruction of libraries after each attack. The aim of this paper is to analyze, explain and present the extent of destruction and the consequences of these activities on the further development of libraries in Gospić and the surrounding area. The purpose of the paper is to shed light on the extent of war destruction and to show the importance of the book to man by example of librarians and readers in the war sufferings. The methodology used in this paper is studying books, newspaper articles and chronicles on the destruction of libraries and their library funds.

Keywords: war destruction, Lika, Homeland War, libraries, renewal